

УДК 343.2

О. М. Архипов, аспірант

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,
кафедра кримінального права, кримінального процесу і криміналістики,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Розглянуто деякі теоретичні питання *об'єкта злочину*. Категорія об'єкта злочину є однією з найбільш дискусійних у теорії кримінального права. За пануючою в юридичній літературі точкою зору об'єктом злочину визнаються *суспільні відносини*. Але такий погляд піддано критиці, оскільки він не відображає існуючий стан речей, підміняючи реальний *об'єкт злочинного посягання* ідеальною категорією.

Ключові слова: об'єкт злочину, предмет злочину, суспільні відносини, діяльність.

Прийняття 5 квітня 2001 року нового Кримінального кодексу України є не просто етапом загальної правової реформи, а ще одним свідченням становлення нового українського суспільства, інтеграції його в міжнародне співтовариство. Але не зникає необхідність теоретичної розробки загальних інститутів кримінального права для забезпечення правильного застосування кримінального закону на практиці й дотримання прав і свобод людини. Одним з таких інститутів, актуальність теоретичної розробки якого не зникла з прийняттям нового Кримінального кодексу України, є інститут *об'єкта злочину*, який в науці кримінального права є одним із найбільш дискусійних і найбільш складних. Після прийняття нового Кримінального кодексу України, за традицією, в якості об'єкта злочину розглядаються *суспільні відносини*. Таке тлумачення подається як у доктрині кримінального права [21, 90; 22, 147], так і в науково-практичних коментарях Кримінального кодексу України [11, 20]. І саме ця концепція містить певні неподолані протиріччя.

Розглядання суспільних відносин у якості об'єкта злочину є спадком радянської доктрини кримінального права. Саме радянська концепція кримінального права стверджує, що “будь-який злочин... прямо чи опосередковано посягає на суспільні відносини соціалістичного суспільства” [1, 111]. “Необхідно з повною чіткістю підкреслити, що об'єктом кожного злочину є суспільні відносини” [2, 124]. Представляючи певний зв'язок людей з приводу матеріальних, соціальних або ідеологічних цінностей, суспільні відносини виступають у якості об'єкта злочину. Злочин у кожному конкретному випадку, впливаючи на будь-який з елементів або на всю їхню сукупність, змінює (руйнує) усе відношення [3, 24, 28].

Вчення К. Маркса і Ф. Енгельса про суспільство як “суму соціальних зв'язків” [4, 214] виступає основою розглядання суспільних відносин у якості об'єкта злочину. Однак проблема полягає в тому, що “класики діалектичного матеріалізму, хоча використовували це поняття, не дали йому спеціального визначення і відповідних пояснень” [5, 11]. З цього приводу, як у теорії права, так і взагалі у філософії, схрещуються думки та теорії.

Перш за все необхідно відмітити, що в основі поняття суспільних відносин, як об'єкта злочину, лежить загальнофілософське поняття *відношення*. Крім того що у філософії існують два підходи до тлумачення поняття відношення — матеріалі-

Збіг указаних ознак, що становлять злочин, є небезпечним для суспільства, яке повинне охороняти своїх членів від злочинних посягань і спричинення їм шкоди. Об'єкт має розглядатися в рамках категорії діяльності, яка представляє певне протиставлення суб'єкта й об'єкта. Якщо злочин як юридичний факт характеризується статикою, то злочинне діяння, в свою чергу, характеризується динамікою, у процесі якої протікає активна взаємодія об'єкта й суб'єкта. На рівні злочинного діяння, у процесі злочинної взаємодії винної особи з об'єктом діяльності, змінюються (руйнуються) відносини між іншим суб'єктом і тим самим об'єктом, а тому шкода спричиняється такому суб'єкту, у зв'язку з чим суспільство визнає факт учинення такої діяльності злочином, який становить небезпеку для всього суспільства, а тому має бути заборонена під страхом покарання.

Література

1. Курс советского уголовного права в 6 т. — т. 2. — М., 1970. — 615с.
2. Трайнин А. Н. Общие учения о составе преступления. — М., 1957. — 364с.
3. Глистин В. К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений). Л., 1979. — 128 с.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинение. Изд. 2. — т. 46. — М., 1968. — 560с.
5. Свидерский В. И. О диалектике отношений. — Л., 1983. — 136с.
6. Новая философская энциклопедия в 4 т. — т. 3-М., 2001. — 692с.
7. Овчинников Н. Ф. Принципы сохранения. — М., 1965.
8. Проблемы связей и отношений материалистической диалектике. — М., 1990. — 288с.
9. Общественные отношения. Вопросы теории. — М., 1981. — 199с.
10. Левин Г. Д. К проблеме объективности отношений в истории философии//В сб.: Системный анализ и научное знание. — М., 1978. —С. 83-94
11. Уголовный кодекс Украины. Комментарий. — Харьков., 2001. — 960с.
12. Михлин А. С. Последствия преступления. — М., 1969. — 104с.
13. Мальков И. Е., Пузанов А. П. Место категории “отношение” в марксистско-ленинской философии. — Кишинев., 1976. —36с.
14. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. — М., 1980. — 248с.
15. Советское уголовное право. Общая часть. — 1981. — 517с.
16. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа). — М., 328с.
17. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание. — М., 1972. — 303 с.
18. Кветной М. С. Человеческая деятельность: сущность, структура, типы (социологический аспект). — Саратов., 1974. — 224с.
19. Кудрявцев В. Н. Право и поведение. — М., 1978. — 1992с.
20. Коржанський М. Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України. — К., 2001. — 656с.
21. Кримінальне право України: Загальна частина. — За ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — Київ — Харків., 2001. — 416 с.
22. Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна. — За ред. М. Й. Коржанського. — К., 2001. — 432 с.

